

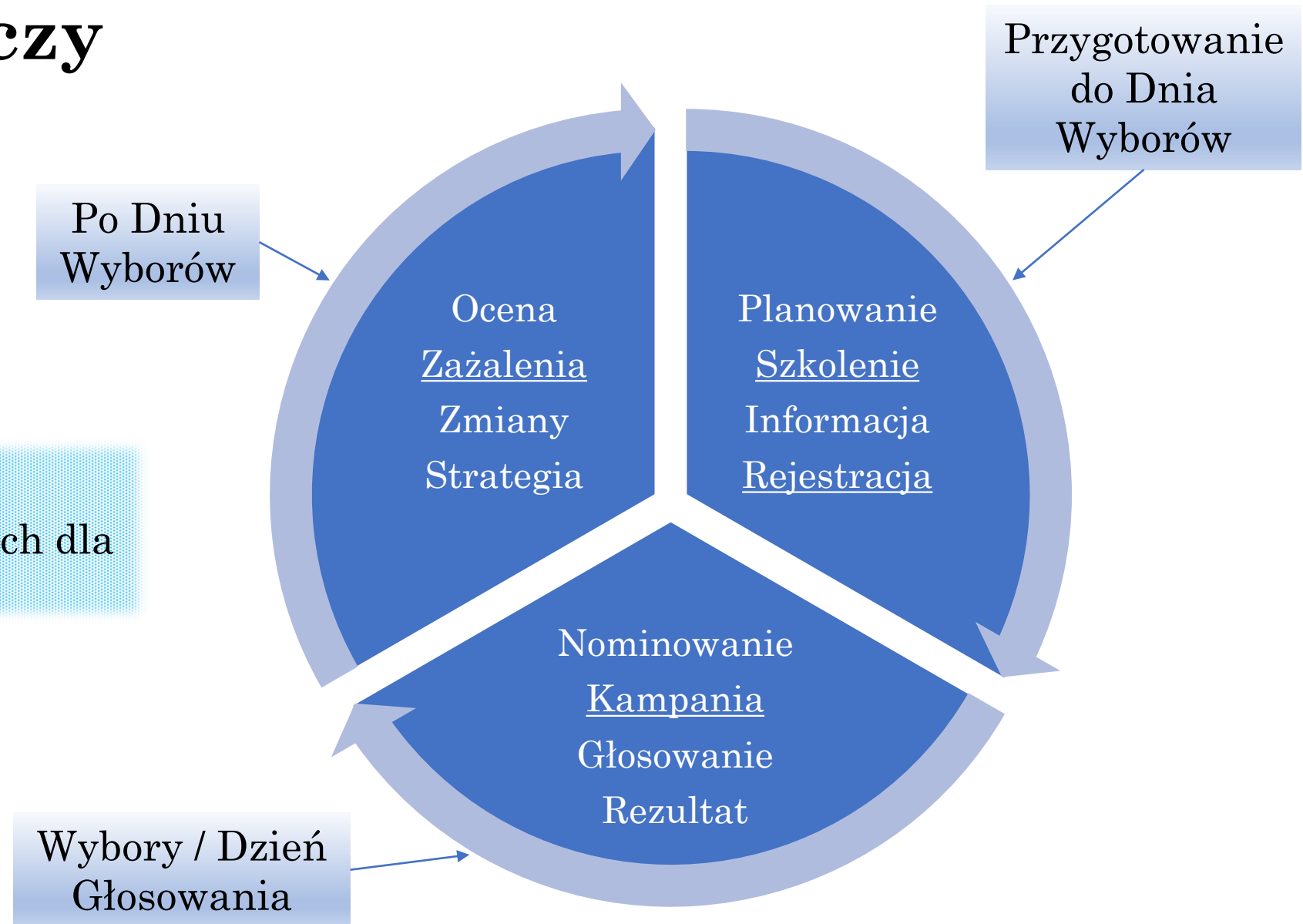
Zarys prezentacji

1. Proces wyborczy – perspektywa
2. Jakie wybory – o co warto walczyć?
3. Obserwacja wyborów – powody? podstawy? obserwatorzy?
4. FOP – obserwacyjne doświadczenie i know-how
5. Jak obserwować – czas? zakres? organizacja? funkcja?
6. Ocena procesu – kto? jak? kiedy?
7. Rekomendacje – i co dalej?
8. Obserwator – cele oczywiste, nieoczywiste i wyzwania
9. FOP – plany? współpraca? pytania?

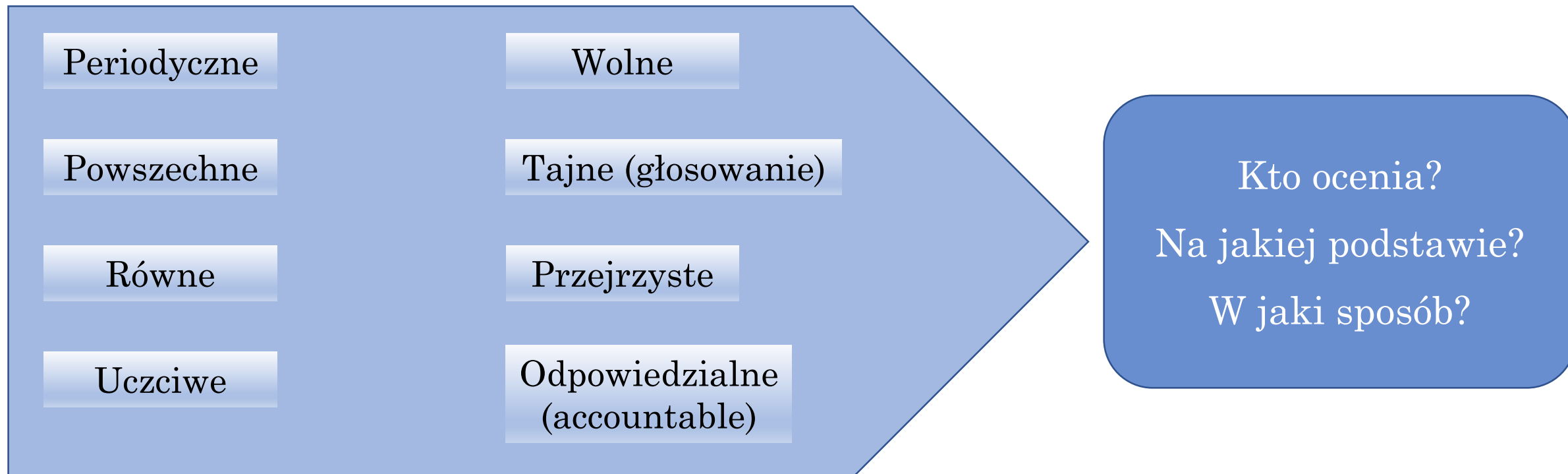
Proces wyborczy

- ✓ Permanentny/ciągły
- ✓ Wiele elementów – ważnych dla wyników i oceny wyborów

Uczciwe wybory (egalitarny proces?)

Nie powinniśmy zapominać o biernym prawie wyborczym!

Obserwacja wyborów

Powody:

- społeczna/obywatelska kontrola procesu; prewencja fałszerstw, wzrost zaufania do procesu
- ocena zgodności ze standardami międzynarodowymi, np. OSCE
- poprawa jakości procesu wyborczego – wnioski i rekomendacje
- aktywizacja i edukacja obywatelska

Podstawy:

- ‚Deklaracja ... dla pozapartyjnej obserwacji wyborów’ ONZ i Rada Europy 2012; zawiera Kodeks Obserwatora
- Dokument Kopenhaski 1990, par. 8 – ustanawia kryteria wolnych wyborów i mandat do obserwacji dla OSCE/ODIHR
- Decyzja Komisji Europejskiej o obserwacji wyborów prowadzonej przez Unię Europejską
- Kodeks wyborczy - od 2018 roku instytucja obserwatora społecznego

[prawa podobne jak mąż zaufania (ale - obserwator nie może wnosić uwag do protokołu komisji wyborczej oraz nie może być obecnym przy przekazywaniu protokołu do komisji wyższego stopnia) – Art. 103c KW]

Obserwacja wyborów (2)

Obserwatorzy międzynarodowi

- Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka (ODIHR/OBWE):
 - zróżnicowany format obserwacji (kompleksowy, ekspercki)
 - doradztwo, głównie prawne
 - szkolenia i materiały metodologiczne
- Unia Europejska:
 - zróżnicowany format, ale przewaga pełnych misji
 - misje ewaluacyjne
 - szkolenia i materiały metodologiczne
- Inne organizacje międzynarodowe i NGOs: np. The Carter Center, EPDE, African Union, etc.

Organizacje krajowe/obserwatorzy społeczni

np. FOP, Obserwatorium Wyborcze, RKW, itp.

- różny zakres i format misji
- szkolenia i materiały szkoleniowe
- udział w dyskusjach nad zmianami systemu wyborczego

FOP – doświadczenie i zasady pracy

- Mała grupa ekspertów-pasjonatów działająca od 2018 roku,
- Doświadczenie międzynarodowe – praca dla organizacji jak ODIHR czy EU, EPDE, w różnych krajach, np:
 - Armenia, Azerbejdżan, Czarnogóra, Gruzja, Kazachstan, Kirgistan, Kosowo, Lesotho, Malawi, Sri Lanka, Stany Zjednoczone, Szwecja, Ukraina, Uzbekistan, Węgry
- FOP jest członkiem europejskich i międzynarodowych sieci organizacji obserwujących wybory: EPDE, ENEMO
- Zasadą jest bezpartyjna i obiektywna obserwacja wyborów:
 - najważniejszy jest proces wyborczy, a nie wynik wyborów,
 - swoje działania i uwagi kierujemy do wszystkich – niezależnie od ich poglądów politycznych i afiliacji partyjnych

FOP – działania

1. Obserwacja procesu wyborczego:

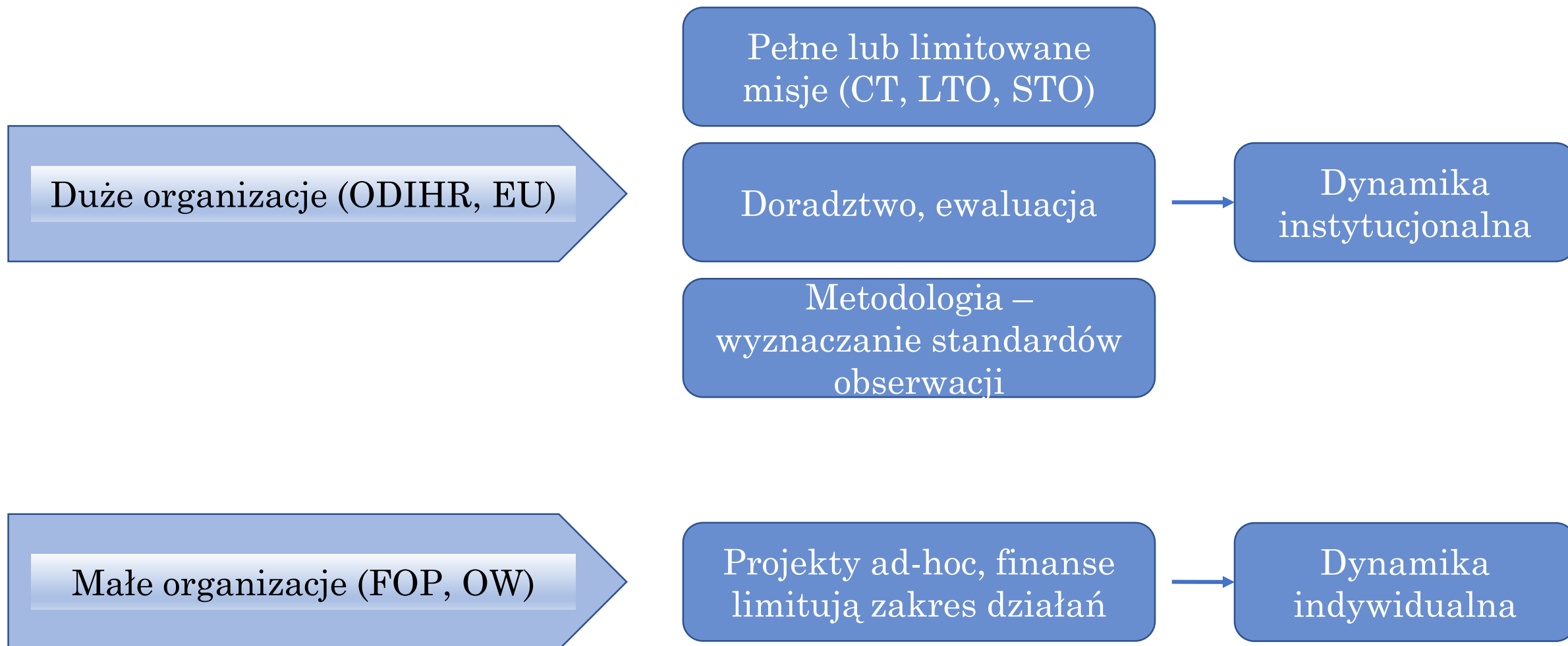
- otoczenie prawne,
- finansowanie kampanii wyborczej, w tym w mediach społecznościowych,
- dzień głosowania

2. Materiały edukacyjne:

- dla wyborców – prawa? jak oddać ważny głos? protest wyborczy?
- dla potencjalnych członków komisji wyborczych,
- dla mężów zaufania,
- dla obserwatorów społecznych

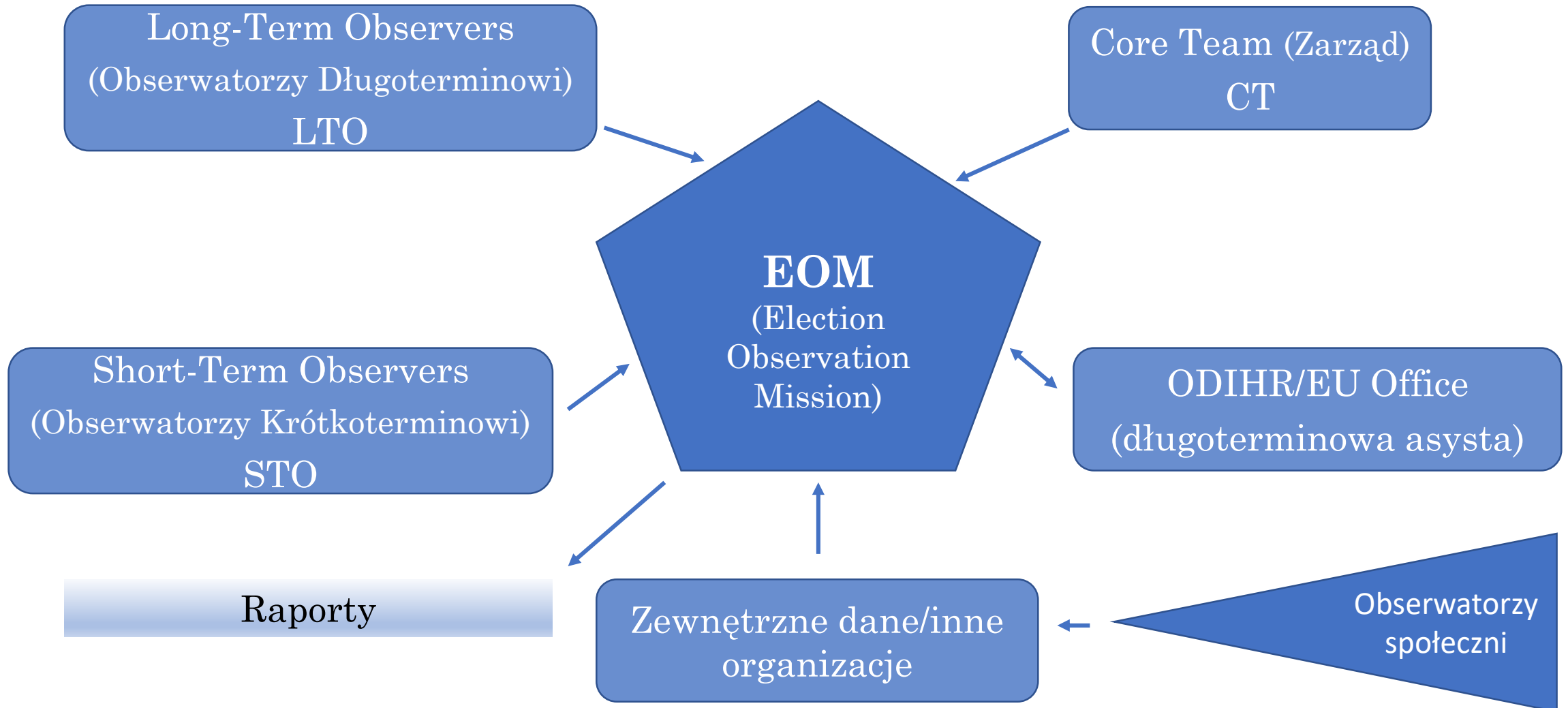

Organizacja obserwacji wyborów

Organizacja obserwacji wyborów *(przykład)*

Organizacja obserwacji wyborów (2)

CT

HQ Misji: Raporty, Media, Analizy ekspertów,
Zarząd, Komunikacja
[podobnie w trakcie obserwacji społecznej]

LTO

Długoterminowa obserwacja w terenie
[może się różnić w trakcie obserwacji społecznej]

STO

Obserwacja dnia głosowania
[podobnie w trakcie obserwacji społecznej]

Ocena procesu – źródło oceny (przykłady)

Państwowa Komisja Wyborcza (PKW):

- wnioski i rekomendacje po zakończeniu wyborów, np. prezydenckich 2020 ([Państwowa Komisja Wyborcza \(pkw.gov.pl\)](https://pkw.gov.pl))
- wypełnianie obowiązków wynikających z regulacji zawartych w Kodeksie wyborczym (KW), np. proponowanie zmian w okręgach wyborczych ([Państwowa Komisja Wyborcza \(pkw.gov.pl\)](https://pkw.gov.pl))

Obserwatorzy społeczni (krajowi):

- kryteria oceny zależą od organizacji, ale ... powinno się wzorować na zestawie standardów międzynarodowych, które obowiązują np. ODIHR, EU, itp.
- w odniesieniu do obowiązującego prawa krajowego, ale ... analiza tego prawa może być krytyczna

Obserwatorzy międzynarodowi:

- kryteria oceny są z reguły oparte na standardach międzynarodowych, aczkolwiek ... mogą się one różnić w zależności od rejonu świata (Afryka – SADEC vs. EU)
- względem prawa krajowego – z możliwą krytyką tych uregulowań
- zróżnicowany format obserwacji (kompleksowy, ekspercki)

Ocena procesu – typ oceny (przykłady)

Ilościowa:

- wnioski i ocena oparte na statystycznie istotnych obserwacjach procesu dnia głosowania (przede wszystkim), np. „91% lokali wyborczych zostało otwartych punktualnie”

Jakościowa:

- wnioski i ocena oparte na jakościowych i opisowych raportach obserwatorów odnoszących się do specyficznych wydarzeń lub dotyczące wybranych zagadnień procesu wyborczego, np.: legislacja, jakość kart do głosowania, rola kobiet w procesie wyborczym, itp..

Ocena, wnioski i rekomendacje formułowane są przez CT/Zarząd danej misji obserwacyjnej, we współpracy z biurem centralnym danej organizacji obserwującej wybory (OSCE/ODIHR, EU)

Obserwacja – przykłady rezultatów

Państwowa Komisja Wyborcza (PKW):

- „Po raz kolejny należy podkreślić konieczność wprowadzenia Centralnego Rejestru Wyborców. Utworzenie Centralnego Rejestru Wyborców zdecydowanie ułatwiłoby właściwe wykonywanie zadań związanych z dopisywaniem się do spisu wyborców osób przebywających w dniu głosowania poza miejscem stałego zamieszkania.”

Obserwatorzy społeczni (krajowi) (FOP):

- „Postulujemy, żeby PKW podjęła intensywne działania w celu podniesienia jakości szkoleń przeznaczonych dla członków komisji wyborczych, zapewniające znajomość i przestrzeganie podstawowych zasady przebiegu procesu wyborczego, a w szczególności tych, które dotyczą tajności głosowania, liczenia głosów czy pracy obserwatorów społecznych.” [FOP, Raport Końcowy, Wybory Prezydenckie 2020]

Obserwatorzy międzynarodowi (ODIHR):

- „Należy podjąć kroki w kierunku zapewnienia rozdziału między państwem a partią, w tym poprzez zmianę przepisów prawa w celu odpowiedniego określenia i uregulowania kwestii prowadzenia kampanii wyborczej przez funkcjonariuszy publicznych oraz wprowadzenia wyraźnego zakazu używania zasobów państwowych do niewłaściwych celów.”

Wybory: błędy, fałszerstwa – protest wyborczy

Obserwujemy błędy lub fałszerstwa – co dalej?

- protesty składa się do sądu
- każdy wyborca (ujęty w spisie wyborców w dniu głosowania) ma prawo do złożenia protestu
- protest musi spełniać warunki formalne, zawierać uzasadnienie, dowody oraz wnioski, np. unieważnienie wyboru wybranej osoby np. posła/wyników w okręgu/ wyników w całym kraju
- protest musi być wniesiony w terminie określonym w prawie
- niektóre błędy/zachowania podczas wyborów podlegają ściganiu (są wykroczeniami lub przestępstwami) – mogą być zgłaszane policji np. naruszenie ciszy wyborczej

FOP – uwagi

- Pozytywny odbiór obserwatorów w komisjach (choć zauważalny jest brak odpowiedniej edukacji wśród członków komisji)
- ‚Dostrzeżenie’ obserwatorów przez parlamentarzystów
- Nieustające zmiany prawa są bardzo dużym obciążeniem dla małych zespołów – jeśli chcą aktywnie komentować proponowane rozwiązania
- Finanse – brak finansowania obserwacji krajowej w krajach Unii (posiłkowanie się ‚zastępczymi’ projektami [choć może jest wyjątek – NED])
- Duże zróżnicowanie podejścia do obserwacji wyborów (neutralność, funkcje, itp.)
- Trudności w skoordynowaniu działań obserwacyjnych – rozproszenie zasobów i rezultatów > osłabiony komunikat (wpływ na zmiany)

Obserwator – cele oczywiste, nieoczywiste i wyzwania

Cel oczywisty:

- monitoring i ocena procesu wyborczego, wnioski i rekomendacje, zmiany

Cel nieoczywisty:

- zaufanie do przebiegu procesu wyborczego, legitymizacja nowo-wybranych przedstawicieli, edukacja i aktywizacja społeczna

Wyzwania:

- informacja i przekazanie wyników obserwacji,
- komunikacja z odbiorcami – format komunikatu
- współpraca z innymi uczestnikami procesu (komisje wyborcze, mężowie zaufania, inni)
- „rozdzielność” funkcji/zadań od zadań/funkcji męża zaufania/członka komisji wyborczej

Obserwator krótkoterminowy – szkolenia

FOP:

- e-learning, podręcznik, prezentacje, szkolenia off- i -online

FSM (Fundacja Solidarności Międzynarodowej):

- szkolenia dla STO każdego roku; szkolenia dla LTO – co jakiś czas ;)

Kursy innych organizacji:

- przed wyborami

Kursy online:

- OSCE/ODIHR
- EU EODS

Ważne zmiany wprowadzone ostatnio

Rejestracja zdarzeń

Można rejestrować cały dzień wyborczy (tylko w Polsce), łącznie z procesem głosowania, ale ... trzeba zaraz skasować te materiały

Rejestracja umów i wydatków partii politycznych

Wprowadzono obowiązek rejestracji na bieżąco wydatków i zawartych umów przez partie polityczne – rejestr online

Centralny rejestr wyborców

Powinien pomóc w uniknięciu kłopotów przy zmianie miejsca głosowania? Potencjalna komplikacja – późne wprowadzenie zmian?

FOP – plany i współpraca

Obserwacja procesu wyborczego:

- wybory parlamentarne w 2023 roku – dzień głosowania + opinia prawna
- jw., ale obserwacja nienależytego wykorzystania środków publicznych podczas kampanii wyborczej (tzw. ASR – Abuse of State Resources)
- finansowanie kampanii wyborczej – kontrola sprawozdań finansowych, ‚social media’
- obserwacja rejestru wydatków partii politycznych – skargi i zażalenia

Współpraca:

- jako obserwator
- jako współpracownik
- jako organizacja

Pytania ?

Wnioski ?

Dziękuję 😊

[Robert Lech](#)

[<robert@odpowiedzialnapolityka.pl](mailto:robert@odpowiedzialnapolityka.pl)

www.odpowiedzialnapolityka.pl